

Velká placka

Dětský tábornický oddíl jako specifická komunita v dnešní společnosti

Vojtěch Ježek

ČTU TK Boltuka

2019

Obsah

1. Stručný pohled do historie – 20.století	2
2. Od nedávné historie po současnost – od roku 1989	2
3. Život v (našem) oddíle pohledem člena	4
3.1 Táborová školka	4
3.2 Řádný člen.....	4
3.3 Rádce/rádkyně	5
3.4 Vedoucí.....	5
3.5 Mládí vpřed.....	6
4. Jaký to má vše tedy smysl?.....	6
5. Závěr	9
6. Zdroje.....	10
7. Přílohy.....	11

1. Stručný pohled do historie – 20.století

Většina organizací, které sdružují dnešní mládež a orientují se na pobyt v přírodě, vychází především ze dvou směrů, Woodcraftu (foto-příloha č.2), (Ligy lesní moudrosti) založeného Ernestem Thopsonem Setonem v roce 1902v USA a Scoutingu (foto-příloha č.1), jež založil v Anglii Robert Baden-Powel , který po sepsání příručky pro průzkumníky a jejím velkém ohlasu uskutečnil svůj první skautský tábor v roce 1907.

Jelikož Woodcraft vzniká v Americe a Scouting v Anglii, není divu, že do Evropy se dostává dříve druhá jmenovaná organizace. V létě roku 1911 se do Anglie vydává profesor Antonín Benjamin Svojsík, aby poznal zdejší skauty. V roce 1912 vydává svou knihu Základy Junáctví a v létě stejného roku se koná první chlapecký skautský tábor se třinácti chlapci nedaleko hradu Lipnice. Zanedlouho se v Čechách ke Scoutingu přidávají i dívky, na tábore u Živohošte roku 1915.

Organizace byla několikrát z politických důvodů zrušena. Poprvé v roce 1940, čemuž předchází rozeznání dětských táborů fašisty. Členové se účastnili odboje v Čechách i za hranicemi. Jiní přešli do dalších organizací, jako byl například Klub českých turistů. Po válce, kdy byl skaut obnoven již v květnu 1945, přichází do organizace na čtvrt milionu nadšených členů. Pomáhají vystavět památník padlých skautů během druhé světové války a organizují závod A. B. Svojsíka. Již roku 1948 je však organizace začleněna do Svazu československé mládeže sympatizující s komunistickou vládou a v roce 1950 rozpuštěna. Založena je opět v roce 1968 v souvislosti s Pražským jarem. V tomto roce vznikají i další dětské organizace s podobným směrem myšlenek, například Česká tábornická unie. Všechny ale opět ukončují svou činnost roku 1970.

Po Sametové revoluci nastává opět nejen skautů, ale i dalších dětských organizací ať s větší nebo menší členskou základnou. Každá se v něčem liší, ale myšlenky E. T. Setona a R. Baden- Powela ve většině z nich přetrvávají.

2. Od nedávné historie po současnost – od roku 1989

Po sametové revoluci se samozřejmě změnil život i v dětských organizacích. Pionýrská organizace byla úzce propojena s komunistickým režimem a v této době zaznamenala velký

odliv vedoucích i dětí. I když i tady se našly výjimky a organizace nebyla nikdy zrušena, paradoxně se dodnes hlásí k odkazu skautingu, který oficiálně 40 let popírala. Mnohé oddíly, které měly kořeny ve skautingu ať již z krátké poválečné éry nebo z období Pražského jara, se nadšeně vrátily ke znovu založené organizaci Junák – svaz skautů a skautek. Další zvolily cestu k jiným organizacím – například ČTU, A-TOM, Duha, ČSOP apod.

Skauting v té době řešil navíc generační problematiku – vraceli se do něj lidé, kteří se v organizaci naposledy aktivně zapojovali na přelomu 60. a 70. let a často naráželi na jiný pohled mladších vůdců. I to leckdy vedlo k odklonu některých oddílů nebo středisek od linie skautingu a hledání uskupení s volnější strukturou a pravidly.

Generační střety, nebo lépe řečeno různé pohledy různých generací na způsob vedení oddílů se v jiných obměnách a souvislostech objevuje stále. O tom ale v kapitole 3.5.

V následujících letech se dětské oddíly začaly potýkat s další problematikou – všude se vyrojila pestrá nabídka volnočasových aktivit, které vypadaly lákavěji nebo „rozumněji“ než pouhé hraní si v nějaké družině nebo oddíle. Děti chtěly jezdit na ponících a hrát tenis, rodiče toužili mít doma zdatné angličtináře a francouzštináře, případně vrcholové sportovce. Na „obyčejné“ trávení času v klubovně s kamarády nebo na víkendové výpravy tak zbývalo málo času a na žebříčku priorit se oddílový život u mnohých posunul hodně nízko. Ze čtyřicetiletých oddílů se často stávaly třeba i jen desetičetleté družiny a některé oddíly tuto dobu ani nepřežily. Nově nabytá svoboda však nezlákala jen děti a rodiče, trávit čas jinak než s oddílovými dětmi se rozhodla i řada vedoucích nebo rádců. Není to jednoduchá volba – dát 3 týdny prázdnin tábora, nebo jít raději na brigádu, aby druhá polovina prázdnin opravdu stála za to? Trávit čas u rybníka v Čechách, nebo vyrazit za dobrodružstvím za hranice státu i všedních dnů? Jistou záchranou zůstaly i v této době právě tábory. Přeci jen – letní prázdniny jsou dlouhé. A tak mnohé oddíly fungovaly v novém modelu: skomírající činnost přes rok, ale letní tábor v obvyklém počtu s dětmi, které se celoročního programu příliš neúčastní. Často jsou to dokonce kamarádi z druhého konce města nebo republiky, kteří by prostě pravidelný program z pochopitelných důvodů nestihli.

V poslední době se však karta zase obrací a „řádných“ členů přibývá. Zřejmě se kyvadlo vnímání činnosti dětských oddílů ve společnosti zase zhouplo na druhou stranu, což je podle mého názoru dobře. V následujícím textu se pokusím tento názor obhájit a objasnit

na konkrétním případě našeho oddílu, který působil od 80.let 20. století pod Pionýrskou organizací SSM a od roku 1990 je členem České tábornické unie.

3. Život v (našem) oddíle pohledem člena

3.1 Táborová školka

V našem oddíle máme specialitu – táborovou školku. Ta probíhá v prvním týdnu paralelně s táborem a je určena pro rodiče a předškoláky, kteří ještě na běžný tábor nejsou zralí. Školka je jakousi líhni budoucích táborníků. Mladší děti během pobytu zjistí, co a jak funguje – kde je kuchyň a jídelna, kde „ordinuje“ táborový zdravotník, nebo třeba i to, že latrína je celkem daleko za potokem a že není radno cestu tam příliš dlouho odkládat. Vyzkouší si také obdobu táborového programu – celotáborovou tematickou hru upravenou vzhledem k jejich věku. Najdou si kamarády mezi svými vrstevníky, ale i mezi staršími členy oddílu, mezi které se za rok nebo dva zařadí. Možná ještě větším bonusem je tato školka pro rodiče. Ti vidí na vlastní oči, co se na táboře děje, poznají se s vedoucími lépe než na předtáborové informační schůzce, mohou se i zapojit do programu nebo s něčím pomoci.

„Školkové“ dítě je zdánlivě nejšťastnější. Sice se cítí jako „opravdový“ táborník, spí v týpí, jí z ešusu, může dostat medaili, ale má s sebou i rodiče, který mu s čímkoli pomůže, ale hlavně – nestýská se mu!

3.2 Řádný člen

Členství v oddíle je vhodné od 1. třídy základní školy. Během roku se konají pravidelné schůzky a jedno i vícedenní výpravy, kdy spíme pod širým nebem, nebo sjíždíme vodu. Dítě, které se během celoroční činnosti v oddíle „otrká“, může jet na letní tábor, který trvá dva týdny a je vyvrcholením celého roku.

Člen oddílu to má už těžší, zejména v mladších školních letech, protože dva táborové týdny bez rodičů je přeci jen dlouhá doba a zejména některým dětem je smutno. Na druhou stranu je rok od roku zkušenější a i platnější a užitečnější pro svoji družinu. Oddíl na táboře i přes rok nabízí dětem jiný kolektiv, než má ve třídě nebo sportovním kroužku. Nabízí i jinou aktivitu – nejde jen o vědomosti nebo jen o sportovní výkon. Snažíme se, aby dostaly šanci i děti, které nejsou výjimečné nebo průbojné, a máme velkou radost, když třeba v bodování

zvítězí holčička, která ve škole moc úspěchů neslaví (i kdyby to bylo jen za vzornou účast). Děti se učí i prohrávat – a třeba zase ty v jiných kolektivech nejúspěšnější, které to potřebují.

3.3 Rádce/rádkyně

Starší děti, obvykle od 15let, už se na činnosti oddílu podílejí i aktivně – pomáhají s programem schůzek přes rok a mají velmi důležitou funkci zejména na táboře. Tak jako skauti jim říkáme rádcové a opravdu by to mělo tak být – měli by být rádci a pomocníky jim svěřeným dětem. Není to lehká práce! Rádce je v období, kdy má mnoho svých problémů, a měl by se přitom ještě starat o ostatní... ale toto je právě první výzva – poradit si s družinou mladších kamarádů, naučit se organizovat a velet, získat si autoritu. Zjistit, že prosté příkazy nevedou vždy k cíli, že je třeba je kombinovat s chválou a pomocí, jít vlastním příkladem. A znova, i když teď o pomyslnou příčku výše, umět prohrávat. Umět pochopit, že každý řetěz je tak silný, jako jeho nejslabší článek, a tento nejslabší článek motivovat. Anebo respektovat jeho slabost a před družinou ji vysvětlit, obhájit, nikoho nešikanovat. Nic lehkého, že? Na druhou stranu dobrý rádce je odměněn dobrou atmosférou v družině, uznáním vedoucích a i ostatních rádců – kamarádů. A to není málo. Mají samozřejmě i „rádcovské své výsady“, které vně táborových pravidel vypadají úsměvně, ale uvnitř jsou nedocenitelné – třeba pozdější večerka, spaní v týpí... V dlouhodobé perspektivě pak mnozí ocení zejména to, co jim toto období dá pro život – schopnost vést kolektiv. Věřte, že toto je škola, kterou nenahradí žádné moderní manažerské školení, žádný teambuilding!

3.4 Vedoucí

Od 18 let se již od členů oddílu očekává zejména práce, je tedy jasné, že tohoto věku se v oddíle „dožívají“ jen ti, kteří v této činnosti vidí vyšší smysl a kteří cítí, že mají co vrátet. Že zážitky a hodnoty, které díky partě nadšenců za léta posbírali a načerpali, mají předávat další generaci. Že táboření, výlety, soutěže a hry byly spíše cestou než cílem. Že cíl je být dobrým i schopným člověkem a že tato cesta může člověku vedle školy a rodiny pomoci tento cíl nalézt nebo k němu dále směřovat.

Práce týmu vedoucích je náročná a hlavně velmi zodpovědná. Každý týden vymyslet pokud možno hodnotný a přitom zajímavý program pro 10-20 dětí. Každý měsíc zorganizovat výpravu, která bude fyzicky i námětem vhodná pro děti ve věku 6-18 let. A zejména zorganizovat tábor, zlatý hřeb celoroční činnosti. Vymyslet program, což je pro děti

nejviditelnější, tedy zdánlivě nejdůležitější část. To, co účastníkům připadá samozřejmé, je ale stejně obtížné – táborová základna a její pravidelná údržba a obnova, zásobování a strava pro všechny účastníky, zajištění zdravotnického dozoru a materiálu, doprava všech věcí i lidí, zásobování tábořiště pitnou vodou včetně dokladů o její nezávadnosti, zajistit všechna potřebná povolení, sestavit a dodržet rozpočet celé akce a na závěr vše správně a včas vyúčtovat. To vše obvykle ve vlastním volném čase, tedy v době prázdnin nebo dovolené, a (alespoň v našem případě) zdarma. Navíc s Damoklovým mečem v případě, že se něco stane, napřaženým neustále nad hlavou...

3.5 Mládí vpřed

K tomu přibývá ještě další problematika – již zmíněné generační spory, o kterých se zmíním v rámci malé odbočky. Mladý člověk, který se právě stal vedoucím a který vidí v této práci smysl nebo možná i jisté naplnění ambicí, často nesouhlasí se vším, co se v oddíle děje a co je reprezentováno stávajícími vedoucími. Oddíly fungují v různých modelech – buď starší zcela předávají žezla mladším, nebo se tím dále rozrůstá. Kombinací obou možností může být předání vedení mladším s jistou „supervizí“ zkušenějších. Může i vzniknout nový oddíl... Každý z těchto modelů má své výhody i nevýhody. Rodičům dětí může 18-20 letý člověk připadat příliš mladý a nezodpovědný na to, aby mu svěřili své ratolesti, starším dětem v oddíle se naopak může zdát, že stávající vedoucí jsou zkostnatělí, nic dětem nedovolí, aby se náhodou něco nestalo, někdo se nezranil při náročnější hře a podobně, přáli by si nový vítr do plachet, nový směr, novou krev. Žádný recept není dokonalý ani univerzální a často je třeba velké tolerance na všech stranách. Důležitá je víra všech zúčastněných, že vzájemná dohoda a práce na jejím základě má smysl.

4. Jaký to má vše tedy smysl?

Říkáte si, proč to ti lidé dělají? Proč mladší nejdou na brigádu nebo na jazykový kurz a starší neletí k moři? Jsou to lidé, kteří ve společnosti neuspěli, nemají na to peníze, nedospěli dál, než aby si hráli s dětmi na trampy a Indiány? Nebo je to jinak?

Na tyto otázky již částečně odpověděly odstavce o rádcích a vedoucích. Pojdme si tyto odpovědi ještě trochu rozvést....

Nejjednodušší je jistě odpověď v případě menších dětí. Členství v oddíle pro ně i jejich rodiče přináší minimálně tyto benefity:

- Organizovaný program nejlépe blízko bydliště
- Možnost uplatnění se v jiném než školním nebo výhradně sportovním kolektivu
- Jasná volba ve srovnání s trávením času u počítače, mobilu a jiných lákadel dnešní doby
- Relativně finančně nenáročná aktivita
- Program na část prázdnin, pobyt v přírodě o prázdninách i mimo ně
- Určitá fyzická zdatnost i obratnost prováděná jinak než ve škole a sportovních kroužcích

Pokud tedy rodiče nemají již zmíněné ambice mít z dítěte přeborníka ve všem, navíc třeba obdobným způsobem trávili čas v dětství a nemají na to odstrašující vzpomínky, asi není důvod, aby dítě do dětského oddílu nepřihlásili. O volbě rozhoduje jistě dostupnost klubovny, v případě dětí též kamarádi, kteří sem již chodí, v případě rodičů doporučení známých nebo organizace, ke které se oddíl hlásí. Pro některé rodiče může být nepředstavitelné, že by dítě chodilo do Pionýra, i kdyby ho vedli ti nejlepší a nejobětavější vedoucí na světě, jiní mohou mít podobný názor na organizace spojené s náboženstvím nebo s konkrétní církví.

Jak děti rostou, více si prosazují své názory, a to samozřejmě i ohledně trávení volného času. Ne každý se ztotožňuje s tím, co nabízí oddíl, ne každému voní kouř táborového ohně – doslova i přeneseně. Je tedy logické, že ne všechny děti, které v oddíle začaly v 6-8 letech, v něm vydrží i přes pubertu. Lákadel je mnoho, pro někoho může být problémem i nepochopení a výsměch spolužáků, které potkal o víkendu. Oni měli na sobě poslední výkřik módy, on/ona něco zeleného a batoh na zádech. Děti, které mají jiné zájmy, tedy oddíl opouštějí. V ideálním případě tak v oddíle zůstávají ti, kteří se chtějí dále nejen bavit, ale i pomáhat, ti, z kterých se stanou rádcové.

I o rádcích jsme se již zmiňovali. Toto období je opravdu prubířským kamenem, děti většinou nastupují na jiné, často náročnější školy, někdy i mimo bydliště. Často je velmi obtížné novou životní náplň skloubit i s pomocí oddílu. Je dobré, pokud se povede nastavit alespoň nějakou participaci dospívajícího člověka na oddílové činnosti. Může pro něj být

odreagováním od školních povinností, byť jde vlastně také o povinnosti, i když jiného rázu. Může pro něj být jiným druhem seberealizace, útěchou, když se ve škole nedaří vše podle přání vlastních i rodičovských. Mladý člověk může mít dobrý pocit z toho, že je vzorem pro menší kamarády, mnozí se v péči o děti i zhlédnou a vydají se na pedagogickou dráhu. Není jistě příliš odvážné tvrdit, že tito lidé mají dobrou šanci uspět jako učitelé nebo vychovatelé – zažili leccos v praxi a ta bývá lepší než tisíce psychologických pouček. O vedení družiny na táboře jsme se již zmínili, a kdo jednou bude v životě potřebovat manažerské schopnosti, jistě si vzpomene na družinu „svých“ táborových dětí někde uprostřed lesa. Na to, jak situaci bravurně zvládl. Anebo nezvládl, ale poučil se z chyb a příště si poradil lépe. V neposlední řadě je na místě se v souvislosti s touto věkovou kategorií zmínit i o prevenci drogových závislostí a podobných nástrah dnešní doby, které na mladé lidi číhají. Každá činnost, která člověka smysluplně zaměstnává, a každá společnost, která k těmto lákadlům netáhne, je prospěšná.

A vedoucí? Určitě jsou to lidé z vlastní zkušeností v oddíle. Pochybuji, že by si někdo tábornictvím nepolíbený jen tak založil oddíl a začal s ním pracovat a jezdit ven. U různých sportů (ať již třeba v Sokole nebo i v různých fotbalových a jiných kroužcích) není neobvyklé, že rodiče, kteří na tyto sporty vodí své děti, si udělají cvičitelské nebo trenérské licence a pak s tréninkem pomáhají. Většinou jen po dobu, kdy jejich děti tento kroužek navštěvují. V tábornických oddílech tento model obvykle nefunguje, nicméně vyskytují se rodiče, kteří jsou oddílu oporou. U nás zejména ti, kteří s námi tábořili v rámci „školky“. Jádrem vedoucích jsou však především ti, kteří oddílem prošli, často od útlého dětského věku. Jsou důkazem, že drobná příkoří, kterými se jistě žádnému dítěti nevyhnula, jsou buď zapomenuta, nebo naopak brána jako posilující součást životní cesty, případně jako něco, co je potřeba kvůli dalším generacím táborníků zlepšit, zpříjemnit, odstranit.

Co je motorem pro tyto lidi, co je motivuje trávit vlastní volný čas prací pro druhé, co je jejich odměnou?

. Chtěl bych zdůraznit, že členem oddílu je ředitel cestovní kanceláře, stavební inženýr, manažer mobilního operátora, středoškolský učitel. Tedy lidé úspěšní i v dnešním měřítku, žádní odpadlíci, kteří si potřebují dokazovat, že alespoň někoho řídí. Kteří nemají na zimní dovolenou v Alpách a letní u moře, a proto jezdí v hadrech do lesa. Jsou to lidé, kteří chtějí vrátit oddílu to, co jim dal. Chtějí ukázat nejen vlastním dětem zajímavou cestu, cestu,

kde nehrají prim jen peníze, výkon, moc. Chtějí dělat něco dobrého pro dobro samo, chtějí na chvílku vystoupit z věčného kolotoče, který roztáčí konzumní společnost a konzumní způsob života. Takových lidí můžeme potkat ve společnosti více – jsou to úspěšní podnikatelé, kteří sponzorují umění nebo sport, významně přispívají na charitu a podobně. Naším vedoucím bych však přiřkl jeden plusový bod navíc – odměnou jim není velká reklama, úleva na daních nebo pozornost celebrit – odměnou je jen vlastní dobrý pocit z práce pro správnou věc a někdy milá zpětná vazba od dětí nebo jejich rodičů.

Vážme si těchto lidí. Potřebujeme je, potřebují je dnešní i zítřejší děti. Nevysmívejme se jim jako někomu, komu ujel vlak. I když jsou jejich písničky pro někoho úsměvné, jejich kytary dokonale neladí a jejich oblečení nekopíruje poslední módu, jejich práce má smysl.

5. Závěr

Asi je zvláštní, že ve své práci vůbec nezmiňuji vlastní program schůzek, výprav, tábora, ačkoli je to to, co dělá oddíl lákavým a zajímavým pro jeho členy. Samozřejmě, že se učíme poznávat stromy, květiny, stopy zvířete. Že běháme po lese, koupeme se ve studené vodě, hrajeme noční hry a bojíme se při nočních hlídkách. Že se snažíme uzlovat, stavět stany a poskytovat první pomoc... Tábornické dovednosti, snad s výjimkou té poslední, jsou ale vlastně jen třešničkou na dortu, ostatně i odpovědi některých vedoucích na otázku č. 13 mluví za vše. Myslím, že původní záměr, s kterým sir Robert Baden-Powell zakládal v Anglii skauting, tedy zocelit mladou generaci, aby byla lépe připravená na příští válku, je snad pasé. Tedy alespoň v to ze srdce doufám. Zato Setonova slova „*Protože jsem poznal trýzeň žízně, vykopal jsem studnu, aby i jiní mohli pít*¹“ zůstávají živá dodnes.

¹ E. T. Seton, *Dva divoši*, 1983, Albatros, Praha

6. Zdroje

- E. T. Seton, Dva divoši, 1983, Albatros, Praha
- PhDr. Josef Čermák a kolektiv, Universum 21. století, 2006, Knižní klub, Praha
- <http://www.tabornici.cz/info-o-ctu/co-je-ctu/>
- https://www.woodcraft.cz/index.php?right=seton_seton&lan=cs
- <http://www.skaut.cz/skauting/o-skautingu/historie>

7. Přílohy



Foto-příloha č. 1-Junák-český skaut, Znak

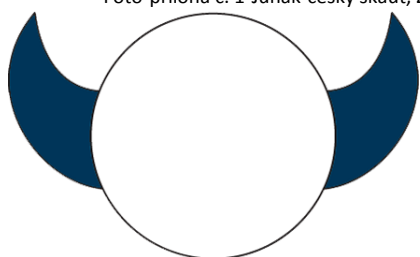


Foto-příloha č. 2-Woodcraft, Znak



Foto-Příloha č. 4- Česká tábornická unie, organizace, do které patří náš oddíl